

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY UJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: esütörtökön és vasárnap.
Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénzüházi csekk- és kliring 10,489 sz. — Helyközi telefont 15. sz.
Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

BETEGH PÁL

LAPTULAJDOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők. Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szóig szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet em 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyílt-tér sora 1 korona

Közütaink.

Ajánlva az udvarhelymegyei építészeti hivatalnak.

(G. S.) Ósapáink lóháton, vagy vasalattal faközeczekereikkel a hegyek elein és a patakok medrében jártak. Ma már biciklin, automobilon száguldoznak egyesek és még az atyhái fazekasok is vasazott szekeren hordják szét országrészeinkben a „korondi“ fazekakat és pulizskafőzőket.

A közlekedés óriási mértékben növekedett. Mindenfelé építik, javítják az utakat. Egy ny. noruságos rövid utszakasz alapos megvizsgálását ajánlom a közügy érdekében az udvarhelymegyei építészeti hivatal figyelmébe, mert már több szerencsétlenség történt ott árvízek alkalmával. De száraz időjárás mellett is nyomoruságos ott a közlekedés.

A mint értesültem költséges hidat és parterőditéseket terveztek ott.

Ezen utszakasz Etéd község felső végétől addig terjed, hol az Atyhából lejövvő közut Kovács pallójánál a patakot átmetszi és a vásártér terül el a kavicson.

Ha egy hosszú egy-nyilású hid alá akarnák a kedve szerint most itt, majd amott lefutó parttalan patakot szorítani, két felől hosszabb erődítéseket kellene készíteni a hidon fölül egy fél kilométernél. Ezen hid és erődítés rendkívül nagy költséget igényel és mégis kétséges, hogy megzabolázhatnák-e azt az óriási erőt, mit a Firtosból és atyhái hegyekről a gyakori záporosók alkalmával lerohanó vízár kifejt? A ki ismeri ott a helyi viszonyokat, biztosan állíthatja, hogy nem.

Rövid idő múltán így sohajtana föl ott az építést vezető mérnök: „Olcum et operam perdidi!“

Sokkal helyesebb lenne az utat onnan áttenni. Illetve nem a patakon át vezetni, hanem ennek a jobb partján, az ugynevezett „Gát-föld“-ön sima területen vezetni le, a Küsmödről levezető utba belevinni s így nem a Felszeg, hanem a Malom-utcán le a már készen lévő jó vashidon át újból a község közepén találkozni a folytatásával.

Alig 300 meterrel hosszabb ez a kis kerülő, s mivel a küsmödi ut jó karban van, csakis Máté temetője aljából Kovács pallóáig kellene egy új uttestet építeni.

A kisajátítás nem kerül költségbe, mert mint eddig is szokásban volt, községi területekből kártalanítanak azokat, kiknek az új ut részére szántóföldjeikből kisebb-nagyobb darabcskát igénybe vennének. Az új uttest kiépítése azon a rövid vonalon negyedrésznyi költségbe sem kerülne, mint csupán egy állandó hidnak a költsége és mégis állandó, biztos közlekedést

lehet így elérni sokkal jobb uton, mint most a vásártér területén oldalnyilalások között dőcögni az ártéren át.

Egy másik, már sok kórházlatogatást és halálesetet okozó utszakasz van Szolokmán alul le Makkfalva felé. Itt a sziklába vágott keskeny uton két szekér egymás mellett nem férhet el. A kanyarulatok miatt néhol nem láthatni a szembejövőt, hogy megállást nyitthassunk nekik. Visszafordulni már egyiknek sem lehet, mikor összetalálkoznak. Védőkarzat vagy bár csak itt-ott ugynevezett kerékvettető Az esővíz által az uttestre lerakott hordalék odatossá tette a szűk utat. Alatta mélyen a patak fenék, s a tátongó mélységbe ez évben is többen szekereztől, lovastól együtt lezuhantak. Ez már ugyan Marostordavármegye alispánja teendőihez tartoznék megvizsgálatni és a közlekedési akadályokat elhárítani. Az utasok testi épségét megvédeni ameddig az eddigiekhez több szerencsétlenség nem társul.

A makkfalvi vasuti állomásra Etéd, Küsmöd, Siklód lakosainak gyakran kell ellátogatni. A forgalom élénk, de életveszélyes nyáron is. Hát mi lesz télen!? Hogyan lehet ott pl. szánnal elmenni?

Soha sem feledtem néhai Petelei István kedves írónkat, kit az etédi „Erzsébet ház“ fölavatási ünnepélyére átsaltam Szcvátárról. Dr Jancsó Benedekkel kétfelől fogtuk a kocsiiban, mégis csak lépésben engedett hajtani, s behunytt szemmel ült közöttünk. Visszafelé már Atyha felé kellett kerülni. Meg is feküdt ezen utját, s később egy elbeszélésében megörökítette. De ha a szolokmai és atyhái utakat emlegettük, az ő flegmatikus természetével is izgatottan kiáltott fel:

— „Tisztelem én azt az Etédet kedves uram, de ha olyan utakon lehet oda jutni, engemet ugyan senki ember fia többé oda el nem tud csalni!“

Az utadót fizeti a polgárság. Az illetékes hatóságoknak teendője gondoskodni arról, hogy a népnek minél kevesebb megterhelésével, járható utjaink legyenek. A közforgalom érdekében az utak olyanok, mint a véredények az emberi testben. Egészséges erek vezethetik a vért akadálytalanul. Jó utakon lehet akadálytalan közlekedés.

Igaztalan bántalom és a lólab.

Abban a határtalan politikai üldöztesben, melyet a „Székely-Udvarhely“ függetlenségi magatartásából kifolyólag a hatalom elvakult eszközeivel napról-napra szenvednünk kell, közbe-közbe nyugvó pontot is találunk.

Jóleső érzéssel vettük azt a sok oldalról megnyilvánuló bizalmat, minden érdeknélkül való rokonszenvet, mely — az eszkö-

zökben legkevésbé sem válogatós kedves lapársunk mult vasárnapi szennycsatornáján felénk áramlott tudatos rágalomokkal szemben — becsületes kitartásunk mellett tesz fényes tanúságot.

Minden téren feltűnést keltett az a minősíthetlen kollegiálitás, mely az U. H. részéről mult vasárnap érte el tetőpontját. Kacagató felsülés követte e hatásvadászatra szánt trükköt, melyet különben Luciferék eszeltek ki és hoztak a közönség elé célzatos raffineriával. Hiszen Katonai Bélet, ezt a jó madarat, épen aznap tartóztatták le és fényes nappal, vasárnap délelőtt kísérték be az ügyesség fogházába Székelyudvarhelyt, amikor utolsó rugkapalózásai — a kedves kolléga ur jóvoltából — napvilágot láttak...

Az eset különös, sőt unikum a maga nemében. Ugyanis egy országos csaló, szélhámos, szóval olyan alak, kinek szabadon járása csupán idő kérdése volt, boszút esküszik egyik lap (mondjuk a „Székely-Udvarhely“) szerkesztősége ellen csak azért, mert az ő elkövetett visszaéléseit leleplezte és csalásainak — a közönség érdekeinek megóvása szempontjából — minél előbb végét akarta szakítani. Félország közönsége, sőt az egész tisztességes magyar sajtó szelében-hosszában kap az alkalmon s táviratilag, külön cikkek- és hírekben adja a csaló „vezérgazgató“ tényeiről szóló értesüléseit. Hogyne, hiszen ezeknek a legfőbb céljuk a közönség mielőbbi felvilágosítása. Az ország összes alispánjai soron kívül adják ki körrendeletüket a fővárosi államrendőrség hivatalos megkeresésére. Számptalan puritán becsületes ember küzd, költséget nem kimélő állandó levelezést folytat, tudakozódik és erejét megfeszítve dolgozik, hogy a furfangos szabóból kinőtt szélhámos csalót a büntető igazságszolgáltatás kezébe adhassa. Mindezek a tényezők országos közérdeknek tekintik a hűtlen kezelő, sikkasztó, csaló és szélhámos kézrekerítését...

S ezzel szemben mi történik Székelyudvarhelyen!? Az Udvarhelyi Híradó, mely az elmondottakat látja, tudja: hallgat. Elhallgatja a tényeket. A közérdekre oly veszélyes csalót, világért sem állítja pellengérré. Nem. E helyett forrón szerető *keblére öleli és hasábjait* a csaló, a szélhámos, a sikkasztó, a mindenkit megkároítani, mindenkinek becsületebe gázolni szerető, a „hűtlen kezelő büntető“ miatt *körözött és tartóztatott mátkvirág rendelkezésére bocsátja*. Miért? Oh, miért? Ennek elbírálását a partatlanul itélt és itélő nagyközönségre bizzuk. Vajjon ki a revolver zsurnaliszta!? Ki mótelyezi meg a becsületes, panama-mentes köz- és társadalmi életet!? Vajjon „felelősség nélkül“ ki vagy kik teszik lehetetlenné mások tisztességes megelhetését a saját bűnös céljaik szempontjából!?

Ezekre az igazságos, a partatlanul itélő közönségtől várjuk a méltó feleletet... Attól a közönségtől, mely immár magyarazatok nélkül is jól látja a lólabat...

— Az uradalmi kovács — cseléd. Fölmerült esetből kifolyólag elvi jelentőségű határozatban mondotta ki a „hatáskörbíró“, hogy az uradalmi szegődményes kovácsok gazdasági cselédeknek tekintendők és bérkövetéseik a cselédügyi hatóságok előtt érvényesítendők.

Bartha Miklós szobra.

(B. D.) A szépművészeti muzeumban Budapesten ki voltak állítva a mult heten a közönség részére a Bartha szobrára kiirt szűkebb pályázatok eredményei. Összesen négy versenymű vett részt a pályázaton, u. m. Tóth István, Horváth Géza, Kolozsvári Szász István és Istók János szobrászok művei. Mind a négy szobor kicsinyben, álló helyzetben, talapzaton állva, jelképekkel magyarázva mutatja be Bartha Miklós deli alakját.

A szobor-bizottság Szász munkáját, mint értékesebbet 500 koronával jutalmazta, ellenben Istók Jánosnak, a hétfalusi eredetű székelynek pedig a palmaágat nyújtotta; meg. hívva őt egyszersmind a Bartha szobrának kivitelével. A szobor-bizottság és Istók tanakodik most afelől: vajjon Barthát magyar fehér márványból készítse-e el Istók, vagy pedig bronzból? A szobor költségeire 28 ezer korona van együtt.

Bartha, akinek alakja egy újabb szép szoborral fogja ékesíteni valamelyik pontját Budapestnek, udvarhelyi volt, a miénk volt. Udvarhelymegyében Rugonfalván született. Köztünk nőtt nagygyá és ime publicisztai működése, az ország sorsára befolyó munkássága, közéleti érdemei őt szoborra méltó emberré tették az ország szívében. Az ő dicsőségéből némi fény sugar udvarhelymegyei székelyekre is esik, mert hiszen a közügyek iránti politikai érzékét, az erős hazafiságot, a független, szabad emlékezetet már mint diák és akadémikus, itt Udvarhelyt, az 1867 utáni vármegyei, akkor még széki közgyűlések embeinek heves vitáiból, eszmecsereiből és élő tradícióból szivta magába. Udvarhely akkor kiváló emberei és kulturája által a Székelyföldön még központ volt. Tibád Antal, Ugron Gábor, Orbán Balázs és a két Daniel ebből az iskolából kerültek ki, Mennyi fényes, ragyozó név, szintén ebből az időből Udvarhely és a Székelyföld történetében.

Barthának a közügy, a mások érdeke nagy dolog, a saját magánügye semmiség volt. Ő nem önmagát szerette, de másokat, minket, mindnyájunkat. Ez az érzés vitte őt Udvarhelyről Kolozsváron keresztül Budapestig, a s oborszerűség olympusi magasztalág és látjuk ime itt ő megdicsőül. Mindenütt, ahol ő volt, tollal a kézben, vagy szóval az ajkán, mint író, képviselő vagy szónok, bírói széken érezte magát az ő saját hazafisága és lelkiismerete legfelsőbb jóváhagyása szerint. Az erő, férfias határozottság, az a katonás székely vonás, ez volt az ő legfőbb jellemvonása. Barthában ezt az erélyes öntudatot és férfias szépséget fogta meg igen szerencsés sugallattal Istók, és fejezte ki igen találó formában.

Bartha talapzaton áll, mintha beszélne a jövőbe és ellenfelére néz, erélyes ujjú jobb kezét a székre támasztja, felső kabátja nyitott, szabad, míg balkeze szívére szorítva tartja a beirt papírszeleteket. Aki rá néz majd és ismerte Barthát, az önkéntelenül fel fog kiáltani: Valóban ilyen volt Bartha! és ez a fölkiáltás Bartha dicsősége mellett az Istók János székely dicsősége is lézen.

Régi levelekből.

XV.

Váradai birtokunk helyreállítását királyi diploma erejével a Dunod-féle szerződés alapján is kérem.

A fennebbi javakat most ránk írni úgy kérem, a mint most vannak, de mivel a birtok beruházással egy év telék el, a mi nagy kárunkra gazdálkodás nélkül, ha mi vetés találtatik, abból a kamarát nem vonakodnám részletetni megegyezés szerint.

Ezek mellett említés tétetik a Dunod-féle szerződés 6-ik pontjában császári területen fekvő menedék helyről is. Lipese vára

épen helyén való lenne szánunkra azon esetben, ha (a mit Isten kegyelmesen fordítson el tőlünk) saját házáinkból kényszerülnék menekülni, föntartván a jogot, hogy ha az idők gonoszsága következtében Lipcsében sem maradhatnánk, valamely más alkalmas hely és illő segély adassék, erről különösen kérem a biztosítást.

Ezen kívül az elhunyt Apaffy fejedelem atyámnak, kegyelmül és javadalmazásul az ő sok fáradozásaiért, évente négy ezer kőst juttatott a királyi sóbányából mindaddig, míg nővéreink kiházásittatnak, amely sőt adománylevél erejénél fogva Fehérmegyében Portuson sértetlen alakban ellehetelt adni egyetlen ember alkalmazása mellett. Ezen engedelemmel (gratia) ettünk mindaddig, míg az elhunyt fejedelem élt. Miután azonban a sóbányák ő felsége kezeihez jöttek, azon időtől fogva elvonták tőlünk. Az adomány levél erejénél fogva ez törvény szerint nem lehet, mert ily módon erősítette meg ő császári felsége saját diplomájával az adományleveleket.

Tehát hét év óta 28 ezerre megy, és legkevesebb 1 frttal számítva a sőt 28 ezer forintot teszen ki. Később egészen utolsó nővérünk kiházásitásaig, mely a sóra nézve két évi különbséget jelen, 8 ezer kőst teszen, s mint fennebb, 8 ezer forintot, így összesen 36 ezer forintot.

A magas bizottság kegyes itéletére bízom tehát, hogy ezen nagy szorongatásunk között minket kielégíteni méltóztassék. Akár a sónak árát 36 ezer forintot, akár a sőt természetben kiadva, kész vagyok elfogadni.

Avagy ha Lipcse várához közel valamely birtokot irnak ránk örökjoggal, nem leszek ellene, csak legalább a jogvédelem biztosítása (evitone mediante) mellett méltóztassék nekünk adni.

Továbbá azon szerencsétlen időben, midőn a Tököly-lele gonosz törekvések miatt a haza csaknem tele volt tatárral, törökkel és lazongokkal (rebellibus), három diszes udvarunkat egették föl; lovainkat, barmainkat és minden gazdaságunkat szétvonták, úgy hogy legkevesebb nyolcszáz ezer forint kárt szenvedtünk. Sokan, akik ennek tized részét sem szenvedték, a császári kegyből bőven részesültek.

Ha tehát a magas bizottság tekintettel lenne az ily nagy nyomoruságunkra, fölsegíthetne minket úgy, hogy ő felségének ez semmibe sem kerülne, mint hogy Magyarországon vannak olyan birtokok, a melyeket zálogjogon birnak (mint tudom Diós-Győr, Miskolc, Balogvár) melyeknek örökösítése könnyen förajánlható, s alig hiszem, hogy valaki azoknak örökösítéséért adna valamit a kamarának (kincstárnak), midőn a jelen háborus viszonyok és beszállások következtében a birtokok nagy részben nepteleneké váltak.

Ezek a Teleki háznak alapos kiváltsái, melyek fölött nem szükséges sokat vitatkozni, a magas bizottságnak, de igenis tekintettel lenni a császári észrevételekre, a melyekre azért hivatkozom, hogy a mi példánkól láthassák mások is, minő kellemes doig még vére hullásával is a császárt szolgálni, s ne mulassa el senki a hűségnek hasonló tanujelét adni. Hanem a császár kegyével félre vonultan élni, természetesen nem akarok.

Teleki Lászlónak „az igazoló országos bizottság” elé terjesztett, s a fennebbiekben bő kivonásban ismertetett, inkább követelése, mint kérése világosan föltárja előttünk a gyöngye fejedelem Apaffi hatalmas kancellárjának, az erdélyi urak nagyobb része előtt rettegett Teleki Mihálynak számít gondoskodását saját személye és nagy számú gyermekeinek jövője iránt.

Mit juttatott a bizottság nem a császár vagyonából, hanem az ország, s illetve nagyobb részben a némethez való pártolás

ellen küzdött hazafiak konfiskált birtokaiból a Teleki családnak, nincsen nyoma azon iratok között, melyeket átböngésztem, de hogy annak a nagy vagyonnak, mihez e család jutott, alapja a Dunod-féle szerződés volt, kétségtelen.

A kik a hatalom fénykörében sütkéreztek, s szemesek, számítók voltak ama závaros időkben, anyagi hasznát bőven élvezték, azt mutatják ezen régi levelek. De a marosvásárhelyi híres Teleki-téka (családi ugyan, de a nagy közönség előtt is tárva lévő, s így nyilvános, jól rendezett könyv és levéltár), melyre a Teleki család oly sokat áldozott és áldoz ma is, nemzeti kincse házáinknak. A kik követ dobta is Teleki Mihályra a némethez való átpártolása és egyéni érdekeinek előtérbe tolésa miatt, azt mondják, hogy a család expialta tetteit részben. Több nevezetes egyén került ki ezen családból, jó gazdák és jó hazafiak későbbi időkben.

Gagyí Samu.

Tanitók fürdője — Székelyudvarhelyt.

Mult esütörtökön a vármegyháza kis termében a Tanitók Fürdője Részvény Társaság szervezése érdekében népes értekezlet volt, melyen a vármegyei tanitók sorából számosan és a helybeli közönség köréből is igen sokan vettek részt. Gyerkes Mihály íg. tanító részletesen ismertette ez alkalommal azt a két és fél évre visszamenő agitációt, melyre az ország tanitóságának figyelmét ráirányította, s a melynek szervezésére, egyetülve a nagy közönséggel, az időt most a Szejke fürdő megvételével teljesen elérkezettnek jelezte. Bemutatta a szervezés érdekében megszövegezett felhívást, a székelyudvarhelyi Szejke és nagybaconi Uzonka fürdők ismertetését, az alapítási tervezetet, a fürdők szerződéseit.

Az értekezlet az eszmét ezen mindenre kiterjedő ismertetés után teljes egészében magáévá tette, s ezen előmunkálatnak aláírásra alkalmas végleges megállapítására Dr Pál Ernő, Dr Jodál Gábor, Duka András, Bene Lajos, Lőrinczi Béla, Blájer Baláz és Gyerkes Mihály személyéből álló bizottságot küldött ki, melynek munkálatát a jövő esütörtökön tartandó újabb nagy értekezlet ismét tárgyalni fogja, hogy ezután az alapítók aláírásával kibocsátható legyen a részvény jegyzési felhívás.

Az egész értekezlet egyértelmű helyesléssel foglalt állást a mellett, hogy a Tanitók Fürdője szervezése érdekében minden lehető el kell követni nemcsak a tanítóknak, de az egész társadalomnak, mert ezzel, míg egy fölö megmentjük a Szejke fürdőt idegen kézbe jutástól, más oldalról a tanitók nagy számában akkora munkás testületet nyerünk meg a jó és nemes ügynek, hogy a fürdő alapítás és rohamos fejlődés sikerében feltétlenül bizni lehet. Mert ők ennek nemcsak szervezésénél, de a felvirágoztatásánál is igen sokat tudnak tenni. Jól eső megnyugvással állapíthatjuk meg azt is, hogy a Tanitók Fürdője iránt már a Dunántúli vidéken szintén rendkívül érdeklődnek s egyesek már bejelentették, hogy nemcsak részvényjegyzésekkel, de az alapításban való közreműködéssel is részt kívánnak venni. Nekünk pedig, akik Székelyudvarhelyen és Udvarhelyvármegyében ugyszintén Erdővidéken lakunk, kétszeresen nagyfontosságú érdekünk és előnyünk, hogy a Tanitók Fürdője a tervezet szerint, elsősorban a Szejke-fürdőn és folytatólag az anyagi erőhöz mérten, az Uzonkában létesíttessék. Ha az Isten megadta a sok és drága természeti kincset, igyekezzünk teljes erőnkől azokat kihasználni a magunk testi egészségének építése és az idegen forgalomnak ezek révén való elnyerése érdekében. A megalakulásig begyűlő részvény értékek kezelésével

egyik helybeli Takarékpénztárt fogja a bizottság felkérni. A legnagyobb fokú érdeklődéssel várja az egész város közönsége ezen jó és nagyfontosságú ügy fejlődését, s hisszük, amint a naponként fokozódó lelkesedésből következtethetjük, hogy helyben és a közel vidéken nem lesz egyetlen ember, aki készséggel ne támogatná a fejlődés és rövid időn belüli a kibontakozás alá kerülő üdvös agitációt: a Tanítók Fürdőjének megteremtését!

HIREK.

— **Dr Sándor László.** Székely testvérek! Jegyezzétek fel e tisztos székely nevet magatoknak. E név tulajdonosa a fővárosi államrendőrség nagy tudású, finom, mindenkit lekötöző modoru, széles látókörrel megáldott főtisztviselője, kerületi kapitánya. Dr Sándor László volt Katonai Béla országos családai- szélhámuskodásainak kiderítője. Négy egész napon át foglalkozott a hazudozó szélhámus körmönfont, mindent saját gyártmányú „okmányul bizonyító” furfangos, zavaros munkájával. Ha Budapestre nem kerül ez a nagy kaliberű szélhámus, még jó ideig csalhatta volna a jámbor vidéket. Senki utját nem állotta. Hiába kértük az illetékes körök segítségét. Okot a gátvetésre nem találtak. Ezt látva a szélhámus, minden nap merészebb lett; annyira bátorodott, hogy sikereitől elkapatva, Budapestre merészkedett hálót vetni, a melybe aztán végre ő maga került bele. Dr Sándor László ker. kapitány érdeme, hogy mindnyájunkat megmentett egy országos csaló, veszedelmes szélhámus további garázdálkodásaitól. Hála és köszönet a derék, nagyra hivatott kapitánynak, ki hivatása magaslatán állva, rövidesen felismerte az erdő felől álló szélhámus futfangját. Kitarító, székely faji szívóssággal kihámozta a tényleges valóságot s megszábadított igen sok becsületes embert a társadalmi rákfene: az alaptalan gyanúítás legborzalmosabb kinszenvedéséről. Boocsásson meg nekünk Dr Sándor László finom lelkületű szerénysége; nyílt, őszinte szavaink ne legyenek bántóak reá. Azonban az igazságot még akkor is megmondjuk, hirdetjük, ha azért fejünkre követ dobálnak. Székely testvérek s mindazok, kik a Katonai-fele szélhámuskodásokból kifolyólag méltatlanul szenvedtetek! Jegyezzétek fel Dr Sándor László államrendőrségi ker. kapitány nevét; méltó ő mindnyájunk hálás elismerésére. A székelyek csalóját, székely ember juttatta a büntető igazságszolgáltatás kezére. Az ilyen kiváló főtisztviselőre büszke lehet a fővárosi államrendőrség, de büszkék vagyunk mi magunk székelyek is.

— **Szent Imre ünnepe.** A székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnázium Szent Imre herceg, mint az intézet védőszentjének tiszteletére ma (vasárnap) d. e. 10 órakor a plebánia-templomban tartandó ünnepélyes szent mise és Szabó János tanár alkalmi szent beszéde után, a főgimnázium tornacsarnokában ünnepélyt rendez. Az ünnepélyen a vegyeskar és ifjusági zenekar, valamint a férfikar pontjain kívül közreműködnek: Várterész Jakab, Kerestély Ferenc, Jakab Albert, Ráduly Lajos, Ferenc József, Dobay Imre, Papp Z. Endre, Roboz Árpád, Ágoston István, Szabó Nándor, Göllner Béla, Sárosy Szilárd és Benze Domokos tanulók.

— **A petróleumlámpa áldozata.** Megrendítő szerencsétlenség történt Székelyudvarhelyt, a báró Orbán Balázs utcában e hó 7-én Péterfi Lajos napszámos házában. Péterfi Lajosné lámpagyújtáskor azt észlelte, hogy kevés a petróleum. Az égő lámpa tartályát lecsavarta és az üvegből, mely szintűg volt, petróleumot kezdett önteni. Ekkor a lámpából alsó része tüzet fogott és az üvegből levő folyadék is lángra gyúlt, mely át-

csapott a megrémült asszony ruhájára. A férj azonnal segítségre sietett, ugyszintén az asszony anyja, majd a szomszédok is, de buzgólkodásuk kevés eredménnyel járt, mert a megdölgő asszony cselekedett asszony arca és teste életveszélyesen megsebesült, a haja teljesen leégett. Péterfi Lajos és anyósa szintén kisebb nagyobb égési sebeket kaptak. Az első orvosi segélyt Dr Mezei Ödön és Ráczkői Samu orvosok nyújtották, kik a szerencsétlen asszonyt a vármegyei közkórházba szállították.

— **Polgári fillérestély.** A székelyudvarhelyi polgári önképző és segélyző egyesület e hó 14-én (kedden) este kezdte meg szokásos fillérestélyeinek sorozatát, melyet Dr Válenstik Ferenc orsz. képviselő, az egyesület elnöke fog megnyitani. Ferenc István monológot, Szomesán László melodramát fog előadni. Málviánszky Piroška énekel és Wagner Lujza szaval. A műsor pontjai között a zenekar játszik és tánc is lesz éjfélig. Az estélyt Fischer Ferenc elnöke és Bodrogi Balázs alelnökkel élén: Katona Vilma, Kovács Erzs, Válenstik Jenő és Vida Gyula rendezik.

— **Cselédtartó gazdák figyelmébe.** Illetékes helyről figyelmeztetjük a közönséget, hogy a cselédtartó gazdák, ha éves cselédeiket a jövő évben el akarják bocsátani, kötelesek cselédeiknek e hó 15-ig bezárólag felmondani és nekik erre vonatkozólag igazoló bizonyítványt adni. Ugyancsak kötelesek az éves cselédek is felmondani e hó 15-ig, ha január 1-én mostani helyükről kiakarnának lépni. Ha sem a gazda, sem a cseléd e hó 15-ig fel nem mondanak egymásnak a köztük levő évszerződés a jövő évre is megújítottnak tekintetik. A havi cselédeknek a felmondás úgy a gazda, mint a cseléd részéről szinten csak minden hó 15-én történhetik meg.

Tépjük le a — sötét fátyolt.

Él egy tisztos, ősz öreg ur Magyarországon, ki oly hosszú ideig volt keserű megnevezésben. S most, mikor a helyesen itélők már letépi napról-napra róla azt a fátyolt, amely annyi évtizeden keresztül homályosságban és átokban tartotta alakját, most itt az ideje, hogy mi is igaz bírók legyünk. Görgei Arhurról kell levenni a még rajta levő fátyoldarabokat.

Talán vannak azok között, kik e sorokat olvassák olyanok, a kik még most is boszusan és gáncsolólag gondolnak rá; hej pedig milyen másképp néznek csodálatos mivoltát, ha igazán ismernék őt.

Ő, világért sem a maguk hibájából itéli őt rosszul azok, akik még mindig szitkozónak. Nem. Hiszen ők abban a hitben nevelkedtek föl, hogy Görgei elárulta a magyar nemzetet, hogy ő csak a maga hasznára leső gonosz volt, ki nem rettent vissza ettől a legrutabb vétektől sem. S a gyermek, ki ezt hallja, az a kis porontyoeska, ki már akkor csak rosszat hallott róla, hogyan tudna helyesen itélni; s ha a kicsinyből nagyobb lesz, ha a nagyobbból ifju lesz, növekedésével annál inkább kiképződik benne az a gondolat, hogy ő hazaáruló volt. Mikor aztán az ember még tovább fejlődik és ha nincsen módjában fölvilágosodni időközben, akkor meghal ezzel a téves tudattal annélkül, hogy e hitében helytelenül tett volna akarattal.

Értsük tehát csak jól meg a dolgot! A magyar nemzet, az óriási katasztrófában nem merte hinni, hogy őt le tudták tiporni. Önkénytelen önbizalmában, minden rosszindulat nélkül kereste, hogy mi is volt a katasztrófájának okozója. S ő megtalálta az okozót Görgeiben. Bűnbakk lett ő! De most nem mondom a magyart sem hibásnak, amiért ezt tette, mert hiszen e tényt jóhiszeműleg vélte igaznak. Rámondottak most minden

rosszat a szegény Görgei Arthurra, ki csodálatra méltóan tűrte az iszonyu átkokat és vádakat.

Tehát ugy-e nem volt hibás sem a nemzet, s nem voltak azok az egyesek sem, kik külön-külön és együtt vádolták őt? Ha nem lett volna az a tudat bele oltva a magyarba, hogy csak árulás okozta a romlást, úgy vajjon föladott volna-e újra épülni? Ugy minden kicsiny gyermek, ifju, felnőt, öreg és agg mind, mind hitte, hogy olyan hatalmas e nemzet, hogy csak árulás volt képes rá ilyen szerencsétlenséget hozni.

S ez volt éppen a jó, sőt szükséges abban az időben, mert ez megtartotta benne az önbizalmat. Ha nincsen ez meg Hungáriában, akkor vajjon lesz-e újra Magyarország?

Most nézzük az érem másik oldalát. Ez Görgeit mutatja. Fejlődése gyors, hadi művelési csodálatra keltenek, visszavonult bűnkodása, a méltatlan keserűség, melyet türt, tiszteletünket, szeretetünket ébreszti. Aki őt helyes üvegen keresztül nézi, az csodálni és szerélni tudja tüneményes fényét.

Hogy lett volna áruló ő, a magyar nemzeti harcok világraszóló vezére, ki annyi dicsőséget szerzett nekünk, aki úgy tett, ahogy tenni a leghelyesebb volt. Csak az utolsó időben lesz az ország diktátora. Kossuth már nincsen itthon.

Kossuth a lánglelkű, tüzes szavú szónok a magyar nemzet dicsőséges alakja, kénytelen menekülni. A többiek is mind futnak a merre lehet. Csak Görgei áll meg aránytalanul kisebb seregével szembe az oroszokkal. Ha nem teszi le a fegyvert a felszólításra, úgy az a kis csapat is elpusztul. Hiába való vérontás lett volna. Már nem lehetett volna semmiesetre sem győzni.

Tétovázva teszi le a fegyvert az orosz parancsnok elé, megmondva, hogy csak az abszolút erősebb orosz előtt hajlik meg kényeszerűségéből. Most már úgy látszott, hogy minden elveszett.

Vajjon meg alázó-e meghajolni a sokkal erősebb előtt? Nem! Nem megalázó, csak észszerűség. Mi haszna a magyarnak, ha hősi s harc után elvesz az a csapat is, melyik letette fegyverét. Görgei csak észszerűen cselekedett. De ki tudná őt megerteni a rettenetes zűrzavar hatása alatt?

Tudta jól, hogy hiába való minden kísérlet a megértetésre. S ő, ki ezt helyesen föl tudta fogni: nem is beszélt sokat. Csak néha fakadt ki a keserűség egy egy mondasban, melyek teljes fájdalommal magukban foglaltak. Hát tehet-e ő arról, hogy Ausztria bestialis viselkedése folytán, a szabadságharc hőseit mind kivégeztetni látjuk; s hogy ezért Kossuth Lajos maga is gáncsal illeti, s hogy egy aradi vértanu ajka is szemrehányással teljes szavakat szór felejele? Oh a lángelme, egy Kossuth Lajos is tévedhet; s azon, hogy az a vértanu keserű kifakadásában őt mutatja be okozóként, ne csodálkozzunk. Az a szegény vértanu, ki hősi harc, után a bitó alá áll, nem keres-e ön hibáján kívül bűnbakkot. Ez lélektanához tartozik.

Csak tanulmányozni kell a történelmet és azt sokoldalú figyelés után itélni meg. Ha megtesszük ez a Görgei kérdésénél, úgy nem hihetünk, elfogulatlanul itélő, ne látta Görgeiben az élő mártírt.

Most mind többen és többen kezdenek feléje fordulni és bizonyos, hogy rövid idő kell már ahhoz, hogy őt mindeki megértse.

Milyen szép elégtételt adott neki annak idején az a memorándum, amely elismerte nagyságát, melynek aláírói csupa negyvennyolcas honvédek voltak, kik maguk vitték ezt a nagy esemény felszázados évfordulója alkalmával, tiszteletteljesen egykor bálványozott, akkor újból elismert vezérek elé.

Már sokan vannak, akik a memorándum aláíróival egyformán gondolkoznak. Az ilyenek mind többen és többen lesznek. S milyen jó, hogy ez most történik, mikor az ősz élő mártír még a földön van.

Elégtételt nyer ő így is, mert oly hosszú, méltatlan fájdalom után élvezheti még a teljes elismerést.

Már csak kevés kell ahhoz, hogy a sötét fátyol foszlányai is letépesse. Akkor kilép újra a szürkeségből Görgei alakja. Lassanként mind jobban és erősebben megvilágítódik tüneményes lényé.

Aztán ott fog állni mivolta a dicsőség magaslatán, s teljes fényben fog pompázni az elismerés napjában.

Székelyudvarhely, 1911. nov. 7.

Spektör.

„CLIMAX“
nyersolajmotor.

Legolcsóbb, legbiztosabb üzemű. Versenyképes árak
Elsőrangú minőség. Több ezer referencia

Pénzt
lakarít meg!

Bachrich és Társa

motorgyári fióktelep
Budapest V/41 Szabadságtér 17 sz.
(Tözsépalota)
Telefonsz. 71-01. Sürögönc. CLIMAX

9561—911. sz. tkvi.

Hirdetmény.

A m. kir. igazságügyminiszter 1906 évi július 6 an 14114. sz. alatt elrendelte, hogy az oklándi kir. járás bíróság, mint telekkönyvi hatóság-hoz tartozó Katis falva község telekkönyveiben felvet mindazon ingatlanokra nézve, a melyekre az 1886 19. az 1889 évi XXXVIII. és az 1891 XVI. t.c. a tényleges birto kos tulajdonjogának bejegyzését rendelik, az 1892. XXIX. t.c.ikben szabályozott eljárás és ezzel kapcsolatosan a telekkönyvi bejegyzések helyesbítése fogatosítottassék.

E célból a helyszíni eljárás Katis falva községben 1912. évi január hó 2-án fog kezdődni

1. Ennél fogva felhivatnak mindazok, akik a telekkönyvekben előforduló bejegyzésekre nézve okadolt előterjesztést kívánnak tenni hogy tkvi hatóság kiküldöttje előtt a kitűzött hatánap kezdődő eljárás folyama alatt jelenjenek meg és az előterjesztéseket igazoló okiratokat mutassák fel.

2. mindazok, akik valamely ingatlanokhoz tulajdonjogot tartanak, de telekkönyvi bekezezésére alkalmas okirataik ninesenek, hogy az átírásra az 1886. XXIX. t.c. 15.18. és az 1889. XXXVIII. t.c. 5. 6. 7. és 9. §-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött előtt igazolják, avagy oda hasanak, hogy az átruházó tkvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött előtt szóval ismerje el és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyt nyilvántíza' mert különben jogaikat ezen az uton nem érvényesíthetik.

3. és azok javára tényleg már megszünt követelésre vonatkozó zálogjog. vagy megszünt egyéb jog van nyilvankönyvileg bejegyezve, ugyszintén az ily bejegyzésekkel terhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztést kérelmezzék, illetve hogy törlését engedély nyilváníttása végett a kiküldött előtt jelenjenek meg, mert ellen esetben a bélyegmentesség hedvezményétől elesnek.

A kir. járásbíróság mint tkvi hatóság.

Okland, 1911. nov. 3-án.

Dr. Földes s. k.
kir. jbiró.

A kiadmány hitelül:

Wermescher

kir. telekkönyvvezető

Csomagolopapír kilószámra kapható e lap. kia dohivatalában Kossuth-ut 31. sz.

Arverési hirdetmény.

Homorodujfalva község tulajdonát képező koresma helység a hozzátartozó mellékhelyiségekkel együtt 1911. évi nov. 20-án d. e. 9 órakor Homorodujfalu község házánál nyilvános árverésen bérbeadatik.

Kikiáltási ár 600 K. ennek 10 százalék bánatpénzzül leteendő.

Bérlet tartama 1912 január hó 1-től 1913 évi december 31-ig.

Árverési feltételek a Homorodujfalvi községi birónál megtekinthetők. Homorodujfalu, 1911 okt 29.

Benedek József
k. biró.

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és bornyagykereskedők
Hodgyes.

Legjobb beszerzési forrás természettadta valódi erdélyi hegyi berekban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajttermés és vörös berek.

Síremlékek
és lépcsőkövek
Székelyudvarhelyt,

Kossuth-utca 52-ik szám alatt

Imreh Márton főfaragómester
üzletében kaphatók a legjutányosabban. Elvállal egyéb építéshez való munkát is. Erősségért és tartósságért jótállást vállal.

B O R!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornyagykereskedőnéi

A legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható. A kedvező szüreti kilátásokra való tekintetből ármérséklés.

Hirdetés az üzlet lelkel
Hirdetés nélkül
nincs forgalom! HIRDESSEN tehát
a „Székely-Udvarhely”-ben

Eladó egy tiszta angol telivér fajkanca

12 éves, sötét pej, 168 cm. magas, Gróf Teleki László meneséből való. Származása (pedigree) apja Nyertes Carignántól, anyja Szennyes Cupido után; az apamén apja Prinz Paris, anyja Magnolia. Ára 400 korona. Az eladás egyedüli oka, hogy a ló az egyedül léte nem szokja. Lovas gazdának különösen tenyésztésre igen jó tőke. Eddig csak hátsáknak használtatott. Tudakozódni lehet: Dr Koncz János, körjegyző, Székelyderzs, Udvarhelymegye.

Udvarhelyvármegy Nemes családjai. Szerkesztette: Palmay József
Ára füzve 16 K. Mig a készlet tart kapható; Betegh Pál könyvkiadónál Székelyudvarhelyt. E díszesen kiállított, az egyes családok címervevillusztrált mű, igen becses család-történeti adatokat tartalmaz

A Talmud magyarul.

Egyre halljuk a Talmud-morált, Talmud-erkölcsöket emlegetni, bár a legtöbb ember ismeri a Talmudot, nem ismeri éppen azokat a részeket, amelyek a keresztény világot érdeklik e melyeket saját jól felfogott érdekeinek megóvása céljából ismernie kellene.

A Talmud a seidő rabbiképzők tananyaga, és az ő theologiájuk. Nincs az a pikáns pornographia, nincs az a rémregény, ami ennél érdekesebb lenne. A Talmud kivonatos, de szöszterinti fordításban most jelenik meg 320 kvartoldalon. Ára 10 korona. Népies kiadás 2 K, 2 drb 3 K, 8 drb 4 korona.

Megrendelhető:

„A Kereszt” kiadóhivatalában
Budapest, III. Mátyás-utca 1. szám.

Apróhirdetést

kell feladni a

„Székely-Udvarhely”-ben.

Apró a hirdetés,
apró a költség!

deléseket az ország bármely részébe gyorsan teljesít.

Arany, Ezüst, Vas, Bronz, Porcellán és Régiségeket megbízhatóan azonnal megvásárol, esetleg értékel vagy utasítást ad.

Hagyatéki árveréseken

mint vevő résztvesz. Arany, brilliáns ékszereket, ezüst tárgyakat (tört állapothban is) bármilyen összegre vásárol

Dietrich Gyula ötvösmester.
Kolozsvárt.

Levélbeni megkeresésre azonnal válaszol
Sürögöncim: Dietrich ékszerész Kolozsvár.

1848 eredeti francia angol, és amerikai toalettmódel közzöl a BUDAPESTI BAZÁR egy évfolyamában. Előfizetési ára: negyedévre 2 korona. Ingyen mutatványszámot küld a „BUDAPESTI BAZÁR” kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross-utca 22. (Budapesti Bazár-ház.)

Ködhőség, rekedtség és hurut ellen nincs jobb a

Rethy-féle pemetefü cukorkánál!

Vásárlásnál azonban vigyázzunk és határozottan Rethy-félet kérjünk, mivel sok haszontalan utánzata van. Az eredetinek minden egyes darabkáján rajta van a „Rethy” név.

1 doboz ára 60 fill. Mindonütt kapható.

Csak R E T H Y-félet fogadjanak el!

Védjegy: „Horgony”.
A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller
egy régióknak bizonyult háziszert, mely már sok év óta legjobb bedörzsölésnek bizonyult kőszvénynél, oszánál és meghűléséknél.
Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatossak legyünk és csak olyan eredeti üveget fogadjunk el, mely a „Horgony” védjegyvel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K-80, K1.40 és K2.- és ügyszólván minden gyógyszerertárban kapható. Főraktár: Török József gyógyszerésznél, Budapest. Dr. Richter gyógyszerertára az „Arany orszlánohoz”, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

Névjegyek Meghívók, Eljegyzési és Esküvői valamint gyászjelentések
ugyszintén mindenféle könnynyomdai és könyvkötői munkálatok izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnek

Betegh Pál

villamos üzemre berendezett könnynyomtató és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca sz. 21. alatt.

AZ UDVARHELYMEGYEI TAKARÉKPÉNZTÁR RÉSZV.-TÁRS.
SZÉKELYUDVARHELY, fiókok: Székelykeresztur és Okland
üggykörébe a törlesztéses (amortizációs) kölcsönök adását is felvette.
Bekebeieztett ingatlanokra 5000—30000 koronáig terjedő kölcsönöket nyujt 15, 18, 23 és 32 évi, félévénkénti törlesztések mellett, 6 százalékos kamatozással.
Bővebb tájékoztatást Székelyudvarhelyt a fő-, Székelykereszturt és Oklandon a fióktintézetek nyujtanak.

Betegh Pál villamotoros könnynyomtató-intézetéből Székelyudvarhelyt